IV. SAVJETOVANJE I II. KONGRES

konzervatorskih radnika Jugoslavije, Sarajevo-Mostar, od 5—10. X. 1959.

Na završetku rada III Savjetovanja konzervatorskih radnika Jugoslavije, održanog u Vrnjačkoj Banji, od 7—12. X. 1957 godine, predloženo je, i od strane delegata Zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode Bosne i Hercegovine načelno prihvaćeno, da se naredno savjetovanje i II. Kongres konzervatorskih radnika Jugoslavije održi u našoj Republici. Od tog časa pitanje saziva i organizacije Savjetovanja i Kongresa ostaje čest predmet u programu rada na više sastanaka i sjednica članstva i Uprave Podružnice BiH i Uprave Društva konzervatora Jugoslavije. Već na prvoj sjednici Uprave Društva (18. XII. 1968) razmatrano je pitanje određivanja datuma i mjesta održavanja Savjetovanja i Kongresa, kada je predloženo da se isti održe u Sarajevu i Mostaru, ujesen 1959 godine. Nešto kasnije (23. marta 1959 god.), Uprava Društva donijela je odluku da se Savjetovanje i Kongres održe od 5—9 oktobra, s tim što bi u Sarajevu bilo svečano otvaranje Savjetovanja i gdje bi se pročitao glavni referat, a u Mostaru stručni referati o spomenicama koji se predviđaju za obilazak i, Kongres Društva s izborom nove uprave. U odnosu na karakter referata i izbor ličnosti odlučeno je da Podružnica BiH preuzme na se izbor stručnjaka za referate o spomeničkim objektima, a također i odredi nosioca glavnog referata. Glavni referat treba da je u vezi s novim Zakonom o zaštiti spomenika kulture i budućom mu primjenom, kao i o problemima koji se ukazuju prije njegovog stupanja u život.

Pa i na jednom od dva sastanka koja su održali predstavnici svih podružnica konzervatorskih radnika Jugoslavije — u vrijeme održavanja Godišnje skupštine Saveza muzejsko-konzervatorskih društava Jugoslavije u Mariboru, maja mjeseca 1959 godine — raspravljalo se ponovno o Savjetovanju i Kongresu kada je definitivno donijeta odluka da Šefik Bešlagić, direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode NR BiH, preuzme na *sebe* ulogu glavnog referenta. Usvojeno je također da se na Kongresu održe i referati: »O problemima i budućim zadacima Društva«, i »O tehničko-administrativnim poslovima Društva«. Prvi će podnijeti predsjednik, drugi sekretar Društva. Referati Savjetovanja i Kongresa štampače se u Godišnjaku Zavoda BiH »Naše starine«. Preporučeno je da Uprava Društva zamoli Savjet za kulturu i nauku NR BiH da se primi pokroviteljstva Savjetovanja i Kongresa ...

Usvajajući ove odluke Uprave Društva, Podružnica Bosne i Hercegovine je, na jednom od svojih sastanaka (15. IV. 1959), imenovala Odbor za organizaciju rada, u kojega je, uz tri člana Podružnice uključen i drug Ivo Zdravković, sekretar Društva konzervatorskih radnika Jugoslavije, čime se željelo osigurati što potpuniji kontakt organizatora s Upravom Društva. Nakon što su izabrane teme stručnih referata i izvršen izbor ličnosti, Podružnica je dostavila Upravi Društva u Beograd prijedlog programa Savjetovanja i Kongresa, s molbom na saglasnost. Uprava Društva je u cijelosti usvojila program i predložila da se isti privede u život. S tim u vezi da Podružnica nastavi poslove oko organizacije Savjetovanja i Kongresa. U praksi daljini su se poslovi odvijali na bazi tog programa. No, sve to nije išlo bez poteškoća, koje su — zbog terenskih ljetnih radova i odsustva najvećeg broja članova Društva, iz stalnog mjesta svoga službovanja — usporavale radnu ekspeditivnost (prikupljanje građe za glavni referat, osiguranje materijalnih sredstava, odsustvo referenata i njihova prezauzetost terenskim radovima, te u vezi s tim, nemogućnost da na vrijeme izvrše preuzetu obavezu). Program je štampan u 200 primjeraka i — uz poziv za učešće na Savjetovanju — razaslat svim podružnicama Društva, odgovarajućim institucijama, počasnim članovima Društva (akademik dr. France Stele, univ. prof. Đurđe Bošković, prof. ing. A. Deroko, dr. Ljubo Karaman, akad. slikar Jaroslav Kratina, istaknutim stručnim i naučnim radnicima te izvjesnom broju političkih ličnosti).

U želji da učesnicima Savjetovanja i Kongresa — kako je to uobičajeno za ove prilike — razdijeli svoje stručne publikacije i stručna izdanja drugih zavoda u FNRJ, a tako i turističke vodiče, prospekte i karte mjesta i oblasti koje budu obilazili, Podružnica BiH obratila se s molbom (27. VIII.) svim zavodima u zemlji, Turističkom savezu BiH i turističkim društvima u Sarajevu i Mostaru za pomoć u navedenom materijalu. Odazivajući se tom pozivu, zavodi su dodijelili slijedeće publikacije:

— Savezni institut za zaštitu spomenika kulture, Beograd — studija »Pravna zaštita spomenika kulture u Jugoslaviji«, od S. Tomića 120 kom.
— Zavod za spomeniško varstvo LR Slovenije, Ljubljana — godišnjak »Varstvo Spomenikov«, br. V 50 kom.
godišnjak »Varstvo spomenikov«, br. VI. 50 kom.
— Konzervatorski zavod za Dalmaciju, Split — publikacije
»Prilozi povijesti umjetnosti Dalmacije«, br. 8 20 kom.
»Prilozi povijesti umjetnosti Dalmacije«, br. 9 20 kom.
»Prilozi povijesti umjetnosti Dalmacije«, br. 10 20 kom.
— Zavod za zaštitu i naučno proučavanje spomenika kulture AP Vojvodine, Novi Sad, godišnjak — »Građa« I. 20 kom.
»Građa« II. 20 kom.
— Zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode NR BiH, Sarajevo godišnjak
»Naše starine«, br. IV 5 kom.
»Naše starine«, br. V 20 kom
Monografska studija »Kupres« 10 kom.

»Spomenici NOR-a i njihova zaštita« (separat) iz godišnjaka »Naše starine« br. V 10 kom.

— Konzervatorski zavod Hrvatske, Zagreb — monografska studija dr. Anđele Horvat »Međumurje« 10 kom.

Turistički savez Bosne i Hercegovine stavio nam je na raspoloženje 80 komada turističkih vodiča po BiH i 80 turističkih prospekata po BiH, dok je Turističko društvo Sarajevo ustupilo 86 turističkih prospekata »Sarajevo«.

Sve navedene publikacije razdjeljene su učesnicima Savjetovanja i Kongresa u odgovarajućem broju.

Naknadno su pristigle publikacije Centralnog zavoda za zaštituvanje na spomenici vo Makedonija, Skopje:

Borka Josifovska »Vodič niz Stobi« 5 kom.

— Kosta Balabanov »Toplički manastir« 15 kom.

Arh. Boris Čipan »Narodna arhitektura 19 v.« 10 kom.

Zdravko Blažić »Tehnika i konzervacija naše freske« 10 kom.

Zdravko Blažić »Konzervacija ohridskih ikona« 10 kom.

Zavod za zaštitu prirode NR Srbije uputio je pošiljku od 20 kompleta svog časopisa »Zaštita prirode« (brojevi od I—XV) u istu svrhu.

Kako su publikacije obje ove ustanove stigle u vrijeme održavanja Savjetovanja i Kongresa, to — iz tehničkih razloga — iste nisu raspodjeljene neposredno učesnicima, već je njihova distribucija izvršena naknadno. Uz saglasnost Uprave Društva, Podružnica je raspodjelila zaostale publikacije svim podružnicama Društva kao i srodnim institucijama koje su imale predstavnike na Savjetovanju i pojedincima, stručnim saradnicima konzervatorske službe FNRJ.

Neposredno pred početak Savjetovanja — na inicijativu Podružnice — sazvan je u Beogradu (26. IX.) sastanak Uprave Društva na kome je odlučeno da na Kongresu svaka podružnica — poslije izvještaja sekretara Društva — podnese izvještaj o svom radu za protekli period, s naznakom najsumarnijih podataka. S istog tog sastanka razaslane su teze glavnog referata i zaključeno da Uprava održi još jedan, svoj posljednji, sastanak, dne 4. X., u Sarajevu. Na ovome sastanku odlučeno je da drug Bešlagić, nosioc glavnog referata, pročita isti u cjelini. Ovakav stav zauzet je tek nakon što je imenovani pročitao referat i nakon što su date primjedbe prisutnih, uz napomenu da u tom smislu budu provedene i odgovarajuće korekcije. Na kraju, zaključeno je da se glavini referat prepiše, umnoži, i razdjeli učesnicima Savjetovanja neposredno po njihovom dolasku, dakle, pred početak Savjetovanja, kako bi se isti na vrijeme upoznali s njegovom sadržinom da bi lakše mogli pratiti radni dio Savjetovanja. Za ostale referate izraditi teze i iste razaslati svim podružnicama, po mogućnosti i zavodima.

Podružnica je — u skladu s ovim zaključcima, ispred Uprave Društva, razaslala poziv svim članovima Uprave za sastanak, u Sarajevu dne 4. X. 1959 godine, na kome su donijeti zaključni stavovi i odluke u odnosu na čitav tok Savjetovanja i Kongresa.

Tako su, uglavnom, izvršene pripreme za IV. Savjetovanje i II. Kongres konzervatorskih radnika Jugoslavije.

*

U ponedeljak, dne 5. X., u 9,30 sati, u sali Građevinskog preduzeća »Graditelj« (Dalmatinska ulica, br. 4), u Sarajevu, Savjetovanje je — u odsutnosti predsjednika Društva, dr. Fiskovića — ispred Uprave, otvorio, član Uprave Društva, drug Vlado Mađarić. Nakon toga izvršen je izbor radnog pretsjedništva u sastavu: dr. Anđela Horvat, Jelena Popović, dr. Antun Dremelj, Vlado Mađarić, ing. arh. Ivan Zdravković i Šefik Bešlagić. Savjetovanje su pozdravili: predsjednik Savjeta za kulturu i nauku NR BiH drug Joco Marjanović, prof. Marcel Gorenc, ispred Saveza muzejskih društava, Ljubica Mladenović ispred Muzejskog društva NR BiH. Pismene čestitke za rad Savjetovanja i Kongresa uputili su: grupa poljskih konzervatora, koja je tada boravila u našoj zemlji, seminar za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu, Tehnički muzej Zagreb, Zavod za botaniku Zagreb, akademik dr. France Stele, iz Ljubljane. Savjetovanju prisustvuju drugovi Hasan Grabčanović, sekretar Savjeta za kulturu NR BiH i Risto Besarović, načelnik istog Savjeta.

Prema ustanovama i drugim društvenim organizacijama, učesnici Savjetovanja zastupljeni su sa sljedećim brojem članova: Savezni institut za zaštitu spomenika kulture u Beogradu 7; Zavod za zaštitu spomenika kulture Srbije 7; Zavod za zaštitu prirode Srbije, Beograd 2; Konzervatorski zavod Hrvatske, Zagreb 7; Zavod za spomeniško varstvo LR Slovenije, Ljubljana 3; Zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode NR BiH, Sarajevo 10; Zavod za zaštitu spomenika kulture Makedonije, Skopje, 7; Zavod za zaštitu spomenika kulture AP Vojvodine 5; Zavod za zaštitu spomenika kulture AKMO Priština 3; Savjet za kulturu Izvršnog vijeća AP Vojvodine, Novi Sad 2; Uprava za zaštitu spomenika kulture grada i sreza, Mostar 5; Arhitektonski fakultet, Beograd 1; Arheološki institut SAN, Beograd 1; Zavod za zaštitu Crne Gore, Cetinje 1; Konzervatorski zavod, Rijeka 3; Konzervatorski zavod za Dalmaciju, Split 1; Zavod za spomeniško varstvo, Maribor 2; Zavod za ureditev stare Ljubljane 2; Muzej grada Beograda 1; Narodni muzej, Beograd 1; Uprava za gradsko zelenilo, Beograd 1; Umjetnička galerija, Cetinje 1; Restauratorski zavod Jugoslavenske akademije, Zagreb 1; Urbanistički institut NRH Zagreb 1; Arheološki muzej, Zagreb 1; Muzej Srba u Hrvatskoj. Zagreb 1; Gradski muzej, Varaždin 2; Počasni konzervator iz Križevaca; Muzej dvora Trakoščan 1; Školski muzej, Zagreb 1; Povjereništvo konzervatorskog zavoda Dalmacije, Dubrovnik 1; Arhitektonsko-građevinski fakultet, Zagreb 1; Muzej grada Zagreba 1; počasni konzervator iz Samobora; Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb 1; Gradski muzej, Čakovec 1; Muzej Slavonije, Osijek 1; Gradski muzej Karlovac 1; Ured za urbanizam u Celju 1; Pokrajinski muzej, Maribor 2; Umjetnička galerija, Sarajevo 2; Zavod za vodoprivredu NR BiH, Sarajevo 1; Tehnički fakultet, Skoplje 1; Geografski institut BiH 1; Šumarski fakultet Sarajevo 1; Zavičajni muzej, Doboj 1; Zavičajni muzej, Foča 1.

Opširan referat »Novi Opšti zakon o zaštiti spomenika kulture i zadaci službe zaštite u FNRJ«, čiji puni tekst donosimo u ovoj publikaciji, pročitao je Šefik Bešlagić, direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Sarajevu. Čitanje referata i diskusija po njemu ispunili su program rada prvog dana Savjetovanja. U diskusiji koja je dodirnula osnovne probleme službe zaštite i specifične slučajeve karakteristične za praksu pojedinih republika, učestvovali su: Razumenka Petrović, Dr. Ivan Ban, prof. Derviš Tafro, ing. arh. Ivan Zdravković, dr. Anđela Horvat, ing. arh. Bojko Pavlović, ing. Ratko Kevo, Bogo Teply, dr. Anton Bauer, dr. Antun Dremelj, Vlado Mađarić, Nevenka Bezić, Lukša Beretić, Nace Šumi, Krum Tomovski, Josip Ladović, Branko Lučić, Vuk Krajač, i dr.

Dne 6. X. u 8 sati, Savjetovanje je nastavljeno, prema utvrđenom programu. U amfiteatru Tehničkog fakulteta u Sarajevu, ing. arh. Husref Redžić i ing. arh. Esad Kapetanović, docenti Tehničkog fakulteta,

pročitali su referate: »Begova džamija« i »Bosanska kuća«.

Kratak sadržaj referata »Begova džamija«:

Razmatrajući problem Gazi-Husrevbegove džamije u Sarajevu, tog — po arhitektonskoj vrijednosti — najznačajnijeg djela osmanske arhitekture u zapadnim krajevima nekadašnjeg turskog carstva, autor referata, ing. Husref Redžić, ne isključuje mogućnost eventualnog susreta legatora džamije, bosanskog valije Gazi-Husrevbega i navodnog njenog projektanta, poznatog turskog arhitekta Mimar Sinana — u periodu od 1526—29, tj. u vremenskom intervalu od Mohačke bitke do napada na Beč. To je, međutim, i jedina prilika koju bi mogli koristiti za eventualnu pretpostavku o navodnom učešću Mimar Sinana na izgradnji poznate nam džamije. Sve ostalo ide u prilog negacije njegovog sudjelovanja na ovom poslu. Upoređujući Mimar Sinanova djela, koja je ostvario prije nego što je postao glavni arhitekt turske carevine: Husrevpašmu džamiju u Alepu (1537) i Hasseki Hurrem džamiju u Carigradu (1539), sa našim monumentom, autor konstatuje da je Begova džamija, makar nekoliko godina starija, još uvijek daleko zrelije i arhitektonski vrednije ostvarenje od pomenutih Mimar Sinanovih džamija, koje su se odlikovale samo izvjesnim kvalitetima dobre konstrukcije. Pa i popisi, eventualnih drugih Sinanovih gradnji idu u prilog ovakvog stava autora. Naime, među spomenicima koje izvori pripisuju Mimar Sinanu nalazi se i nekoliko mnogo manje značajnih gradnji od Husrevbegove džamije i zato nema razloga da i ovaj monumentalni spomenik ne bude uvršten u te popise. I vremenska data govore u prilog ovakvog mišljenja. Mimar Sinan postao je glavni arhitekt Carevine, 9 godina nakon što je završena gradnja Begove džamije. Zato nikako ne bi trebalo tražiti neke uticaje Sinanove škole na arhitektoniku ovog objekta. O počecima Sinanove arhitektonske škole može se govoriti tek poslije 1539 godine, dok poznata djela njegovih učenika datiraju s kraja XVI i početka XVII v. Autor nadalje konstatuje da je putem vlastitog zahvata kod mjerenja Gazi-Husrevbegove džamije utvrdio da ranija premjeravanja nisu bila tačna, usto iznosi primjedbu da je nemoguća pretpostavka o nekom tobožnjem nalazu nacrta Gazi-Husrevbegove džamije u Carigradu, kada se zna da do danas nisu nađeni nacrti niti za jednu drugu Mimar Sinanovu džamiju. Ističući — nadalje — bitne razlike između Begove džamije i onih u Makedoniji i Kosmetu, a s druge, ukazujući na velike stilske sličnosti koje postoje sa susjednom građevinom, Gazi-Husrevbegovom medresom (1537) — autor izričito naglašava da sve to ukazuje da Mimar Sinan nije graditelj Gazi-Husrevbegove džamije, ali da je zato kreator Gazi-Husrevbegove džamije i autor istoimene medrese.

Tko je taj vrsni arhitekt — postavlja ing. Redžić upit i odmah ističe da je stil brusanske i ranocarigradske arhitektonske škole, stil čije brojne oznake sadrži Gazi-Husrevbegova džamija, već prije Mimar Sinanovih prvih gradnji ušao u svoju zrelu fazu. Tražeći uzor sarajevskom spomeniku — on upoređuje Atik-Alipašinu džamiju u Carigradu (1497) i podvlači veliku sličnost u njihovom tlocrtnom i prostornom rješenju te odnosu proporcija. Istina, međutim, arhitektonska dekoracija ovih džamija toliko se razlikuje da se sa sigurnošću može ustvrditi da dekorativni dio ne potiče od istog graditelja, ali je ostala sličnost građevine tolika da se sasvim pouzdano može ustvrditi da je graditelju našeg monumenta Atik-Alipašina džamija u Carigradu morala da služi kao neposredan uzor. Kako je, međutim, ostao anoniman projektant carigradske džamije to će i pitanje imena autora Gazi-Husrevbegove džamije ostati i dalje otvoreno i neriješeno. No, ostaje kao sigurno da Mimar Sinan nije graditelj Gazi-Husrevbegove džamije u Sarajevu.

Analiza istorijskih data i stilskih elemenata koju je ing. Redžić izvršio kod proučavanja ovog objekta daje, međutim, dosta pouzdanih razloga da se ustvrdi da je graditelj ovog najljepšeg sakralnog spomenika u Bosni i Hercegovini poticao iz redova vrsnih majstora Mimar Hajredinove škole, koja je prethodila Mimar Sinanu i čija rješenja nose sve oznake ranocarigradske arhitektonske škole.

Kratak sadržaj referata »B. h. kuća«:

U referatu »Bosansko-hercegovačka kuća« (gradski razvijeni oblik XV—XIX vijeka), ing. arh. Esad Kapetanović ističe da je ova tematika obrađivana u nekoliko navrata i da su se konstatacije tih radova kretale uvijek oko »bosanske kuće« kao jednog jedinstvenog tipa stambenog objekta.

Takva »bosanska kuća« obrađivana je u nekoliko vidova:

— Kroz razvitak i porijeklo, pa se dolazi do zaključka ili kuća je alpska, ili kuća je orijentalna.

— kroz način građenja i upotrebu materijala, pa se dolazi do diobe »bosanske kuće« po načinu građenja i materijalu iz kojeg je građena.

— kroz folklorne i etnografske elemente, pa joj se daje karakter regionalni, balkanski i tome slično.

Tvrđenja kao što su da je »bosanska kuća« alpska ili orijentalna ne mogu se održati, jer su zasnovana samo na pojedinim sličnim elementima građenja ili obrade kuće u Bosni sa tipičnom alpskom ili orijentalnom kućom.

Obrada »bosanske kuće« po načinu građenja i građevinskim materijalima ima karakter diferenciranja građevine po lokalnim specifičnostima, ali ne obrađuje problematiku tipičnosti stanbene kuće u Bosni, odnosno Hercegovini i ne daje mjesto »bosanskoj kući« kao afirmirana arhitektonskom objektu određenog karaktera.

Isto tako obrada ove materije kroz folklorne i etnografske elemente kuće nije u mogućnosti da karakterizira tipičnost arhitektonskog objekta ili »bosanske kuće«.

Sveukupan dosadašnji rad na ovoj tematici prema tome nije mogao dati određeniju definiciju »bosanske kuće« kao karakterističnog arhitektonskog pojma.

Studijem i analizom ove tematike kroz literaturu (istina veoma skromnu), a naročito na temelju vlastitog proučavanja sačuvanog arhitektonskog nasleđa Bosne i Hercegovine i okolnih regiona, autor je došao do zaključka da se »bosanska kuća« kao pojam, pa niti kao termin, ne može održati, jer jednim tipičnim arhitektonskim objektom ne možemo obuhvatiti sve što se gradilo u Bosni i Hercegovini kao stambeni objekat.

Na teritoriji Bosne i Hercegovine u periodu od XV do XIX vijeka grade se i razvijaju tri karakteristična tipa stambene gradske (razvijene) kuće. Te tipove autor je nazvao:

A — autohtona bosanska kuća

B — orijentalno-kontinentalni tip

C — orijentalno-mediteranski tip.

Ove tipove se može jasno diferencirati po: općoj arhitektonskoj koncepciji,, prostornoj i likovnoj koncepciji, funkcionalnoj koncepciji, konstruktivnoj koncepciji i karakterističnim detaljima.

Autohtona kuća je tip stambenog objekta koji se razvija u nastavku građenja domaće stambene kuće iz srednjeg vijeka i predturskog perioda i u periodu od XV do XIX vijeka. Ova kuća zadržava uočljive osnovne karakteristike srednjevjekovne kuće predturskog perioda, ali su u nju uneseni elementi orijentalne kuće dolaskom Turaka *i* razvitkom orijentalnog utjecaja uopće u životu ovih krajeva. Ovaj tip se održao sa svojim karakteristikama sve do poslednjih dana tradicionalnog građenja, naročito u sjeverozapadnim krajevima Bosne, odnosno do XX vijeka i uticaja savremene evropske civilizacije kroz austrougarsku.

Orijentalno-kontinentalni tip je stambena kuća koja se gradi i razvija po istočnoj i centralnoj Bosni kroz ovaj cijeli period. U osnovi nosi karakteristike orijentalne-osmanske stambene kuće, modificirana je utjecajima koji su se razvijali putem dolaska ove kuće u Bosnu preko Makedonije i Sandžaka, kao i utjecajem lokalnih okolnosti u Bosni. Ovi utjecaji uočljivi su u općoj arhitektonskoj koncepciji i načinu građenja.

Orijentalno-mediteranski tip stambene kuće u Bosni i Hercegovini gradi se uglavnom u Hercegovini i prodire u centralnu Bosnu, nosi osnovne karakteristike orijentalne-osmanske kuće, zadržava mediteranski karakter i poprima utjecaje s puta kojim se kreće — obalama Jadrana, preko Ulcinja i Bara, da bi se akomodirao lokalnim okolnostima Bosne i Hercegovine.

Ove konstatacije su zasnovane na obimnijem proučavanju i analizi stambene arhitekture bosansko-hercegovačkog arhitektonskog nasleđa, dokumentirane nizom primjera obrađenih pojedinih objekata, analiziranih pojedinačno i upoređivanih međusobno, kao i sa nasleđem okolnih i utjecajnih područja. Saopćenje u ovome obimu leži u pokušaju da se upozori na dosadašnje neispravno tretiranje ove materije u nadi da će bosanska stambena arhitektura iz perioda XV do XIX vijeka uskoro dobiti svoje pravo značenje i svoje pravo mjesto u arhitektonskom i općekulturnom nasleđu Bosne i Hercegovine.

Oba referata auditorij je s pažnjom saslušao. Obzirom na brojne nove elemente, iznijete u ovoj prilici, koji reflektiraju stanovito novo svjetlo na oba ova pitanja, općenito je mišljenje slušaoca bilo da se referati štampaju u stručnoj publikaciji. S tim u vezi, donosimo glavne postavke iznijete u referatima ing. Redžića i Kapetanovića.

Nakon toga učesnici su — uz stručnu asistenciju i pomoć stručnjaka Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Sarajevu — obišli najznačajnije spomenike starog Sarajeva (Baščaršija, Begova džamija, bezistani, Svrzina kuća) gdje su, uz objašnjenje o kulturno-historijskim i umjetničkim vrijednostima objekata, razmotreni problemi njihove konzervacije kao i dosada preduzete mjere u pravcu njihovog očuvanja i zaštite. Pojedine grupe učesnika posjetile su nadalje Zemaljski muzej, Umjetničku galeriju, Muzej grada Sarajeva, Zbirku umjetničkih predmeta u Muzeju Srpsko-pravoslavne crkvene opštine... Za to vrijeme, za članove Uprave Društva i još nekoliko istaknutijih učesnika Savjetovanja, priređen je kratak prijem kod predsjednika NO Sreza, druga Gruje Novakovića, gdje su — u opštim linijama — razmotrena pitanja problematike zaštite spomenika kulture starog dijela Sarajeva, te dotaknuto pitanje otvaranja Sreskog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Sarajevu. Isti skup je poslije toga primio predsjednik Savjeta za kulturu i nauku NR BiH, drug Joco Marjanović.

Tog dana, u 15 sati, sa dva velika autobusa, učesnici su Savjetovanja i Kongresa napustili Sarajevo. Zbog tehničkog kvara jedan je autobus došao sa znatnijim zakašnjenjem u Mostar. Putujući po noći, dio učesnika, smješten u ovaj autobus, nije mogao upoznati spomenike kulture i prirode predviđene programom za razgledanje na ovom dijelu puta. Ljudstvo smješteno u prvi autobus imalo je priliku da — nakon kraćeg zadržavanja — razgleda Konjic i tek neznatno Jablaničko Jezero.

Organizaciju drugog dijela Savjetovanja i Kongresa provela je Uprava za zaštitu spomenika kulture u Mostaru, u sklopu jedinstvenog programa kojega je izradila Podružnica konzervatora za BiH.

7. X., u 9 sati, u sali Narodnog odbora opštine Mostar, Savjetovanje je nastavljeno. Na ovom dijelu programa svoje referate pročitali su: Mirko Kujačić, upravnik Uprave za zaštitu spomenika kulture i prirode grada i sreza Mostar »Stari Most u Mostaru kao konzervatorski problem«; ing. arh. Džemal Čelić, asistent Tehničkog fakulteta u Sarajevu »Urbanistička problematika starih gradova, s posebnim osvrtom na Mostar i Počitelj«. (Pun tekst oba referata nalazi se u ovoj publikaciji).

Nakon čitanja referata, učesnici Savjetovanja su obišli spomeničku jezgru Mostara, gdje je ukazano na akutne probleme zaštite ovog vrijednog arhitektonskog ansambla. U diskusiji, koja je — poslije podne — organizovana, razmjenjena su različita mišljenja i date korisne sugestije na planu uspješnijeg rješavanja složenog problema zaštite ovakve urbanističke cjeline. U diskusiji su učestvovala: Anika Skovran, dr. Marcel Gorenc, prof. ing. arh. Aleksandar Deroko, Ivan Mažuran, ing. arh. Ivan Zdravković, prof. Boris Kobe, ing. arh. Slobodan Nenadović, Jože Ladović, dr. Ivan Ban, Svetislav Mandić, ing. arh. Bojko Pavlović, Vlado Mađarić, Mirko Kujačić, Jovan Sevdić, ing. arh. Džemal Čelić i Nace Šumi.

Nakon toga, učinjena je posjeta i pregled »Izložbe konzervatorskih radova i spomenika kulture na terenu grada i sreza Mostar«, koju je — za ovu priliku — organizovala Uprava za zaštitu spomenika kulture u Mostaru. Skromna Izložba imala je dva dijela. Prvi je obuhvatio prikaz konzervatorskih radova u Mostaru, s centralnom temom »Stari Most«, te pregled zahvata izvršenih na teritoriji Sreza (Ošanići, Trijebanj, Žitomislić, Zavala, Počitelj). U drugom dijelu dat je pregled važnijih spomenika na području Sreza, s nužnom dokumentacijom.

Dne 8. X., u 9 sati, u sali Narodnog odbora opštine Mostar, otvoren je II Kongres konzervatorskih radnika Jugoslavije. Svečan čin otvorenja izvršio je drug Šefik Bešlagić, pozdravljajući učesnike Kongresa, podpredsjednika NOS-a Mostar, druga Voju Korača, predstavnike ustanova i društvenih organizacija Mostara, učesnike Kongresa i ostale goste. Nakon izbora radnog predsjedništva u sastavu: dr. Anđela Horvat, Vlado Mađarić, Šefik Bešlagić, Ivan Zdravković, Jovan Sevdić, Nikola Kacavolu, Mirko Kujačić, podpredsjednik Korač pozdravio je prisutne učesnike. Kongres je zatim komemorirao smrt dvojice počasnih članova Društva: prof. Hamdije Kreševljakovića i akademskog slikara Svetislava Strale, te prešao na rad po usvojenom dnevnom redu.

Dnevni red:

1. Otvorenje Kongresa.
2. Izbor radnog predsjedništva i drugih organa Kongresa (Kandidaciona i izborna komisija,. Komisija za zaključke).
3. Izvještaj o radu Upravnog odbora Društva, blagajnički izvještaj; izvještaji o radu republičkih podružnica.
4. Izvještaji Nadzornog odbora.
5. Prijedlog izmjene pravila Društva.
6. Diskusija po izvještaju Upravnog i Nadzornog odbora.
7. Davanje razrešnice dosadašnjem Upravnom i Nadzornom odboru.
8. Izbor novog Upravnog i Nadzornog odbora.
9. Zaključci Savjetovanja i Kongresa.

Kandidaciona komisija izabrana je u sastavu: ing. Greta Jurišić, Antonie Nikolovski, Slobodan Nenadović i ing. Viktor Ržehak. Izbornu komisiju sačinjavali su drugovi: dr. Zvonko Turina, Branislav Živković i Anđelko Zelenika. U Komisiju za zaključke ušli su: ing. arh. Ivo Zdravković, ing. Ratko Kevo, Nace Šumi i Smail Tihić.

Izvještaj o radu Uprave Društva podnio je sekretar ing. arh. Ivo Zdravković. Izvještaj o blagajničkom poslovanju podnio je Branislav Živković, a izvještaj o radu Nadzornog odbora dr. Zvonko Turina. Izvještaje o radu republičkih podružnica podnijeli su: za

Hrvatsku ing. Greta Jurišić, za Srbiju Slobodan Nenadović, za Sloveniju Nace Šumi, za Bosnu i Hercegovinu Smail Tihić. Rad Podružnice za NR Crnu Goru ušao je u sastav izvještaja za Srbiju, dok izvještaj za NR Makedoniju nije sačinjen.

U diskusiji po Izvještaju Upravnog i Nadzornog odbora, izvještaju o radu podružnica i blagajnika, o aktuelnim problemima Društva, njegovoj organizaciji i radu te prijedlogu o izmjeni pravila Društva, koji je i usvojen, učestvovali su: ing. Ratko Kevo, ing, arh. Džemal Čelić, Antonije Nikolovski, Ivan Mažuran, Nikola Kacavolu, dr. Ivan Bah, Šefik Bešlagić, Razumenka Petrović, ing. arh. Ivan Zdravković, Vlado Mađarić, ing. Viktor Ržehak.

U podne priređen je, autobusima, izlet na Vrelo Bune i Blagaj. U Buni je organizovan zajednički ručak za sve učesnike Savjetovanja i Kongresa.

U popodnevnom dijelu programa data je razrešnica ranijoj Upravi Društva i prešlo se na izbor nove Uprave i Nadzornog odbora. Kandidaciona komisija predložila je sljedeće liste kandidata:

a) Za upravu Društva:
Razumenka Petrović, Šefik Bešlagić, Cvito Fisković, Vlado Mađarić, Slobodan Nenadović, Dmitar Čornakov, Nace Šumi, Ivan Zdravković, Džemal Čelić, Vera Broz, Ratko Kevo, Viktor Ržehak.

b) Za Nadzorni odbor:
Milivoje Milošević, Iva Perčić, Zvonko Turina, Edo Turnner, Smail Tihić.

Izborna komisija saopštila je da je izborima pristupilo 73 člana Društva (Srbija 26, Hrvatska 20, Bosna i Hercegovina 13, Makedonija 7, Slovenija 6, Crna Gora 1), koliko ih je i glasalo.

Kandidati za Upravu Društva dobili su sljedeći broj glasova: Šefik Bešlagić 50, Vlado Mađarić 49, Cvito Fisković 45, Ivan Zdravković 44, Nace Šumi 40, Slobodan Nenadović 36, Džemal Čelić 31, Dmitar Čornakov 26, Razumenka Petrović 20 (za područje zaštite spomenika kulture); Vera Broz 50, Ratko Kevo 49, Viktor Ržehak 47, (za oblast zaštite prirode).

U skladu sa već ranije donijetom odlukom da se u upravu izabere 5 članova za oblast zaštite spomenika kulture i 2 za oblast zaštite prirode, to su u novu Upravu Društva izabrani sljedeći drugovi i drugarice:

1. Šefik Bešlagić, direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirodnih rijetkosti NRBiH, Sarajevo;
2. Vlado Mađarić, direktor Saveznog instituta za zaštitu spomenika kulture, Beograd;
3. Dr. Cvito Fisković, direktor Konzervatorskog zavoda za Dalmaciju, Split;
4. Ing. arh. Ivan Zdravković, naučni saradnik Saveznog instituta za zaštitu spomenika kulture, Beograd;
5. Nace Šumi, konzervator Zavoda za spomeniško varstvo LR Slovenije, Ljubljana;
6. Vera Broz, konzervator Zavoda za zaštitu prirode NR Srbije, Beograd;
7. Ing. Ratko Kevo, v. d. direktora Konzervatorskog zavoda Hrvatske, Zagreb.

Glasanje za Nadzorni odbor dalo je ove rezultate: Dr. Zvonko Turina 53, Smail Tihić 51, Iva Perčić 39, Milivoje Milošević 39 i Edo Turnher 25.

Kako u Nadzorni odbor treba da uđu svega tri člana, a kako se drugarica Perčić, koja je dobila jednak broj glasova kao i drug M. Milošević, zahvalila na mjestu u Nadzornom odboru u korist druga Miloševića, to su u Nadzorni odbor ušli sljedeći drugovi:

1. Dr. Zvonko Turina, sekretar Konzervatorskog zavoda Hrvatske, Zagreb;
2. Smail Tihić, konzervator Zavoda za zaštitu spomenika kulture NRBiH, Sarajevo;
3. Milivoje Milošević, direktor Zavoda za zaštitu i naučno proučavanje spomenika kulture AP Vojvodine, Novi Sad.

Kongres je završio rad usvajanjem zaključaka, koje je predložila zato posebno izabrana Komisija. Pun tekst zaključaka donosimo na kraju izvještaja. Na završetku, predloženo je i od strane delegata NR Makedonije prihvaćeno da se sljedeće Savjetovanje održi u ovoj Republici, maja 1961 godine.

9. X., Savjetovanje je nastavljeno. Na kružnom putu po Hercegovini, učesnici su najprije obišli vodopad Kravicu, na rječici Trebižat, kod Ljubuškog. Nakon što je naznačio opšte podatke o objektu, ing. Viktor Rženak, šef Odsjeka Zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode NRBiH, upoznao je prisutne s ulogom sedrotvoraca u stvaranju ovog područja i biodinamici sedre u Kravici. Osvrćući se na pitanje današnjeg stanja objekta i zahvate koji su dosada izvršeni na vodopadu kao i na mjere koje predviđaju kod dalje zaštite objekta, izvjestilac je ukazao na mogućnost razvoja turizma na Kravici, i naše namjere u tom pravcu.

Na konzerviranim ostacima kasnoantičke vile na Mogorjelu, kod Čapljine, Đuro Basler, arheolog Zavoda NRBiH, iznio je istorijat iskopavanja, njihovu sistematiku, naznačio dokumentaciju i rezultate dosadašnjih naučnih istraživanja na ovom značajnom kulturno-istorijskom spomeniku. Nakon što je ukazao na obim i karakter arheoloških iskopavanja dra Patscha (1905 god.) osvrnuo se na konzervatorske zahvate koje je izvodio Zavod u periodu od 1959 godine na ovamo. Kod razgledanja objekta učesnicima je skrenuta pažnja na metod pokrivanja zidova pločama, kao i na ulogu vegetacije u svojstvu regulatora atmosferskih prilika na otvorenim ruševinama.

U Počitelju, ing. arh. Džemal Čelić upoznao je učesnike Savjetovanja s glavnim spomeničkim vrijednostima poznatog urbanističkog kompleksa, obrazlažući na licu mjesta stavove koje je iznio u svom radu, štampanom u ovoj publikaciji.

Na 2 km pred Stocem, autobusi su se zaustavili radi razgledanja lokaliteta »Radimlja«, koji spada u red najpoznatijih i najvrijednijih srednjovjekovnih nekropola stećaka u Bosni i Hercegovini. Izvjestilac, Šefik Bešlagić upoznao je prisutne s osnovinim pojmovima o stećcima, njihovoj rasprostranjenosti, historiografskim podacima i dosadašnjim naučnim istraživanjima, a tako i o oblicima, ukrasima, tehnici klesanja i autorima ovih zanimljivih objekata, o natpisima i vremenu nastanka stećaka, kao i o problemu njihovog odnosa prema srednjevjekovnoj bosanskoj crkvi. Na kraju dat je kraći pregled dosadašnjih aktivnosti Zavoda na zaštiti objekata ove spomeničke oblasti i perspektivi daljnje njihove zaštite.

Nakon što su pregledali grad i značajnije spomeničke vrijednosti mjesta, u Stocu je organizovan zajednički ručak za sve učesnike Savjetovanja.

Poslije podne, put je nastavljen. Na Arslanagića Mostu, Mirko Kujačić dao je kraća objašnjenja o objektu, planovima za njegov prenos i buduću mu lokaciju, koja se akcija predviđa u sklopu ostalih brojnih konzervatorskih zahvata na spašavanju ugroženih spomenika iz područja predviđenog za potapanje, zbog izgradnje velikog akumulacionog bazena za potrebe hidroenergetskog sistema »Trebišnjica«. Na povratku u Trebinje, učesnici Savjetovanja razgledali su stari grad i druge spomeničke zanimljivosti u ovom mjestu. Navečer — u restoranu hotela »Leotar« — podružnica BiH organizovala je oproštajno drugarsko veče za sve učesnike Savjetovanja.

Sutradan, dne 10. X., autobusi su krenuli prema Sutjesci, kanio su stigli oko podne. Iznad zajedničke grobnice boraca Narodno-oslobodilačkog rata, na Tjentištu, gdje su pokopana 3004 pala borca, drug Aziz Čerkez, upravnik zaštitnog područja Sutjeska i jedan od učesnika te slavne epopeje, evocirao je uspomene

na najznačajnije događaje naše nacionalne istorije vezane za ovo mjesto, objašnjavajući, pritom, smjerove kretanja vojnih jedinica i mjesta glavnih događaja. Nakon što su minutom ćutanja odali počast poginulim borcima, prisutnima je ing. V. Ržehak dao osnovna objašnjenja i o poznatom prašumskom rezervatu Peručici, čiji jedan dio se nastavlja na Sutjesku, i njenoj valorizaciji prema međunarodnoj nomenklaturi, te problematiku i mjere za zaštitu ovog poznatog prirodnog rezervata.

U Foči je, drug Remzija Ćorić, predsjednik Narodnog odbora opštine, i narodni poslanik, dočekao i pozdravio učesnike Savjetovanja. Nakon zajedničkog ručka u restoranu hotela »Zelengora«, prisutni su — uz stručno vodstvo — obišli najkarakterističnije spomenike u ovom mjestu, gdje su upoznati i s konzervatorskim zahvatom Zavoda BiH na konzervaciji ornamentalne zidne dekoracije u Aladža-džamiji. Istodobno, izabrani članovi Uprave i Nadzornog odbora održali su sastanak na kome je izvršena konstitucija nove Uprave i Nadzornog odbora Društva, u sljedećem sastavu :

a) Upravni odbor:

Šefik Bešlagić, predsjednik:
Ing. Ratko Kevo, podpredsjednik;
Ing. arh. Slobodan Nenadović, sekretar;
Vera Broz, blagajnik;
Vlado Mađarić, član;
Dr. Cvito Fisković, član;
Nace Šumi, član.

(Napomena: Drug Ivo Zdravković zahvalio se na članstvu u Upravi pa je umjesto njega kooptiran Slobodan Nenadović, kao kandidat sa najvišim brojem glasova).

b) Nadzorni odbor:

Dr. Zvonko Turina, predsjednik,
Smail Tihić, član,
Milivoje Milošević, član.

Istog dana, u 19 sati, autobusi su dovezli učesnike Savjetovanja i Kongresa u Sarajevo, što je značilo i zvaničan završetak rada IV Savjetovanja i II Kongresa konzervatorskih radnika Jugoslavije.

•

Savjetovanje je proteklo u uspješnom i plodonosnom radu, u prilog čega — između ostalog — govori i nekoliko pismenih priznanja koje je dobila Podružnica po završetku Savjetovanja (A Deroko, Dr. Anđela Horvat, Dr. A. Bauer...) u kojima se ističe uspješno tehničko provođenje postavljenog programa, koji je u osnovi bio kvalitetan i kao takav doprinio daljoj afirmaciji službe zaštite u FNRJ.

Komisija Podružnice koja je imala zadatak da ispita finansijsko poslovanje Savjetovanja i Kongresa konstatovala je da je isto sprovedeno planski i da u tom pogledu nema većih problema. Na ime pomoći primljen je iznos od 150.000.— dinara (od Društva konzervatorskih radnika Jugoslavije 50.000.— din.; od Savjeta za kulturu i nauku NRBiH 100.000.— din.), koja je suma — prema pregledanim belezima — utrošena tačno i u skladu s propisima o finansijskom poslovanju. Primjedba je Komisije da jedan manji dio belega nije sastavljen po računovodstvenim propisima, pa se poziva Upravni odbor Podružnice da to učini na vrijeme, kako bi se pred narednu Godišnju skupštinu Podružnice moglo izaći s potpuno sređenom dokumentacijom.

Troškom Podružnice — u fotolaboratoriju Zavoda — izrađeno je 7 kompleta po 20 fotosa, dimenzija 13 x 18 cm, najkarakterističnijih snimaka sa Savjetovanja i Kongresa, koji su onda, besplatno, razdjeljeni: Saveznom institutu za zaštitu spomenika kulture, Zavodu za zaštitu spomenika kulture Srbije, Zavodu za zaštitu prirode Srbije, Konzervatorskom zavodu Hrvatske, Zavodu za varstvo spomenikov Slovenije, Zavodu za zaštitu spomenika kulture NR Makedonije, Zavodu za zaštitu spomenika kulture AP Vojvodine i Upravi za zaštitu spomenika kulture Mostar.

ZAKLJUČCI

IV. SAVJETOVANJA I II. KONGRESA KONZERVATORSKIH RADNIKA JUGOSLAVIJE

I. Organizaciona pitanja

1. Zadatak je Društva da u svoj sastav okupi što veći broj stručnjaka koji se bave poslovima konzervatorske prirode, a također i onih građana koji — svojom društvenom angažovanošću — posredno ili neposredno, rade na poslovima zaštite spomenika kulture i porode.

2. Potrebno je, također, uložiti napore za organizaciono učvršćenje *i* jačanje republičkih podružnica, posebno u slučajevima gdje su podružnice malobrojne po članstvu i neaktivne u svom djelovanju.

3. S tim u vezi, osnovati stručne sekcije po podružnicama koje će imati zadatak da kroz tješnje povezivanje članova odgovarajućih struka (arhitekti, likovni umjetnici, tehnolozi, prirodnjaci, istoričari umjetnosti, i drugi) unaprijede službu zaštite i poboljšaju kvalitet stručnog rada.

II. Kadrovski problemi

1. Pri Upravi Društva, a tako i u podružnicama, potrebno je uvesti stalnu evidenciju članova Društva i svih aktivnih društvenih radnika angažovanih na polju zaštite spomenika kulture i prirode.

2. Društvo i podružnice nastojaće da — u okviru programa stručnog podizanja svojih kadrova — organizuju povremene međurepubličke razmjene konzervatora, a tako i razmjene s odgovarajućim stručnjacima stranih zemalja.

3. U istom cilju, potrebno je iznaći podesne forme za organizaciju neke vrsti postdiplomskih studija na odgovarajućim katedrama univerziteta, gdje bi naš visokostručni kadar primio osnovna znanja iz složene problematike zaštite spomenika kulture i prirode. Analogno tomu, potrebno je preduzeti mjere oko osposobljavanja stručnog kadra (konzervatori-tehničari, preparatori). U vezi s tim, razmotriti eventualnu mogućnost otvaranja škole specijalnog tipa, koja bi odgovorila takvom zadataku.

III. Neposredni zadaci

1. Društvo će obratiti ozbiljnu pažnju na proučavanje novog Zakona o zaštiti spomenika kulture. Za to predstoji period intenzivnog rada, u prvom redu oko donošenja republičkih zakona i drugih pravnih propisa. Odlučeno je da sve podružnice rade ubrzano i koordinirano na ovom poslu, kako bi se postigli što jedinstveniji stavovi u odnosu na glavna pitanja.

Zbog navedenog, osnovaće se i međurepublička Komisija koja će usmjeriti rad na koordinaciji poslova oko donošenja republičkih zakona.

2. Društvo će preduzeti potrebne korake u pravcu što potpunije i efikasnije popularizacije spomenika kulture i prirode pa se predviđa organizacija i provođenje zasebne »Nedjelje spomenika kulture i prirode«, te kontakt i povezivanje s odgovarajućim međunarodnim stručnim organizacijama i institucijama u okviru rada i programa UNESCO-a.

3. Društvo će i dalje održavati tijesnu saradnju sa srodnim društvenim organizacijama, prije svega s muzealcima, arhivistima, bibliotekarima, arhitektimar-urbanistima, kao i sa svim onim ustanovama i preduzećima, koje po karakteru službe imaju dodirnih tačaka s našom djelatnošću.

4. Istaknuto je, nadalje, da služba zaštite trpi i zbog nedovoljnog finansiranja njenih potreba. U principu, finansiranje treba da vrše komune ali se one — najvećim dijelom — ne odazivaju tom zahtjevu. Potrebno je kod nadležnih preduzeti korake u pravcu osiguranja odgovarajućih dotacija za subvencioniranje naših zahvata.

5. Kod projektovanja konzervatorskih radova mije moguće da taj posao vrše samo ovlaštene projektantske organizacije pa je zauzeto stanovište da i tehnički stručnjaci zavoda mogu vršiti takav posao. U krajnjoj liniji, mogu se i u okviru samih zavoda formirati projektantski ateljei koji bi se isključivo bavili projektovanjem konzervatorskih zahvata. Ovo zbog specifičnog karaktera naših poslova, koje ne možemo smatrati običnim građevinskim zahvatima i koje su sposobni da vrše samo iskusni ljudi, koji poznaju prirodu i karakter konzervatorske službe. S tim u vezi, istaknuta je i potreba preduzimanja koraka kako bi se republički ispiti za sticanje prava za projektovanje polagali pred specijalnom, komisijom arhitekata-konzervatora, Isto tako, potrebno je poraditi da se u postojeće građevinske uredbe unesu amandmani koji će olakšati poslove kod priprema projekta konzervacije.

6. Uprava Društva i republičke podružnice razmotriće mogućnost iznalaženja spomeničkih objekata državne svojine koji bi — konzervirani i osposobljeni — mogli da posluže kao centri za odmor i ljetovanje članova Društva.

IZMJENE PRAVILA DRUŠTVA KONZERVATORSKIH RADNIKA JUGOSLAVIJE

Član 1

Društvo konzervatora je dobrovoljna organizacija konzervatora.

Član 2 st. 2

Sjedište društva je u Beogradu, a njegov naziv je: DRUŠTVO KONZERVATORA JUGOSLAVIJE.

Član 3 tač. 1

da okupi sve konzervatore u cilju što uspješnijeg rada na polju zaštite spomenika kulture i prirode.

član II

Članstvo je redovno, vanredno i počasno.

Redovnim članovima mogu postati svi stručnjaci svih struka koji aktivno učestvuju u rješavanju problematike zaštite spomenika kulture i prirode.

Počasnim članovima društva mogu postati stručnjaci koji imaju naročite i izvanredne zasluge za službu zaštite FNRJ i koji su radili na pitanjima organizacije i drugim problemima zaštite spomenika kulture i prirode.

(st. 5, 6 i 7 ostaje isti).

Član 25

Uprava društva sastoji se od trinaest članova.

U upravu Društva delegira svaka republička podružnica po jednog člana uprave podružnice, a sedam članova bira kongres. Od biranih sedam članova uprave dvojica moraju biti stručnjaci zaštite prirode.

(stavovi 3, 4 i 5 ostaju isti)

Član 29 st. I

Izvršni odbor sastoji se od pet članova i to: predsjednika, podpredsjednika, sekretara, blagajnika i jednog člana.

(stav 2 i 3 ostaju isti)

Član 34

Društveni pečat je okrugao i uz njegov rub je u krugu napisan tekst: DRUŠTVO KONZERVATORA JUGOSLAVIJE (dalje jednako kao i do sada).

Sarajevo, 26. IV. 1060.

Izvještaj sastavio
S. Tihić